

چیرۆکی ئاسییهی کچی مزاجم

ک: سعید یوسف أبو عزیز

وه رگێرانی: م / صلاح الدین عبدالکریم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، وبعد:

له (أبی هورهیره وه) ﷺ ده فهرموویت: فیرعه ون چوار میخی بۆ خیزانه که ی داکوتابوو بۆ ههردوو دهست و ههردوو پیی، وه کاتیك برۆیشتنایه و به جییان بهیشتایه فریشته سیبهریان بۆ ده کرد، ئه ویش فهرمووی:

﴿ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَبِحَنِّي مِنْ قِرْعُونَ وَعَمَلِهِ وَبِحَنِّي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴾

[التحریم: ۱۱] .

واته: ئه ی پهروهردگار لای خۆت خانوویه کم بۆ دروست بکه و پزگارم بکه له فیرعه ون و کرداره کانی وه پزگارم بکه له نهته وه و خه لکی خراب.

خوای گه وه ماله که ی نیشاندا له بههشتدا.

وه له سه لمانه وه ﷺ که ده فهرموویت:

(خیزانه که ی فیرعه ون له بهر خۆر سزا ده درا، کاتیك به جییان بهیشتایه فریشته به باله کانی سیبهری بۆ ده کرد وه خانووه که ی ده بینی له بههشتدا.

وه له أبی رافعه وه ده فهرموویت: (فیرعه ون چوار میخی بۆ خیزانه که ی داکوتا بوو، پاشان ده ستاریکی گه وه ره ی له سه ر سکی دانا بوو تا کو مرد.

ئاسیه له کۆشکی خۆشدا ژیا نی به سه ر ده برد، خیزانی پیاویک بوو که فه رمانپه وایی میصری ده کرد، وه خۆی زال کرد بوو به سه ر خه لکه که یدا به ئاسن و ئاگر، خوای گه وه وه سفی ئه و فه رمانپه واییه و خاوه نه که ی ده کات که ده فهرموویت:

﴿ إِنَّ قِرْعُونَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيْعًا يَسْتَضَعِفُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يُدْبِحُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴾ [القصص: ۴] .

واته: فیرعه ون لووت به رزی کرد به سه ر زه ویدا و سنوری به زاندو سته می کردو ژیا نی دونه یای هه لباژارد به سه ر ژیا نی دواپۆژدا وه پشته کرد له گوپرایه لی پهروهردگاری هه ره به رز، وه خه لکه که شی دابه ش کرد بوو بۆ چه ند به شیک و چه ند پارچه و جوړیک، هه ندیکیا نی ده چه وسانده وه که بریتی بوون له (بنی ئیسرا ئیل) که له نه وه ی (یعقوب) پیغه مبه ر بوون ﷺ، که له و کاته دا ئه وان با شترین خه لکی سه ر زه وی بوون، که ئه م پاشا سته مکاره کافره زال ببوو به سه ریا ندا و کرد بوویا نی

به کویله و به کاریانی ده هیئا له خراپترین کارو پیشه‌دا، له گه‌ل ئەمه‌شدا کورپه‌کانیانی سه‌رده‌بپی و ئافره‌ته‌کانیانی بۆ تیزکردنی ئاره‌زه‌کانی به‌کارده‌هیئا، به‌راستی ئەو که‌سیکی ئاشوب گێپو خراپه‌کاربوو.

وه‌ئوه‌ی وای لی کرد ئەم کاره‌ ناشیرینانه بکات ئەوه‌ بوو که له خه‌ودا بینی ئاگرێک هات له (بیت المقدس) هوه، هه‌موو خانوه‌کانی میصرو قبطی سوتاندو زیانی به (بنی اسرائیل) نه‌گه‌یاند کاتیکی به‌خه‌به‌ر هات ئەم خه‌وه‌ ترساندی و هه‌موو فالچی و جادوگه‌ره‌کانی کۆکرده‌وه و پرسپاری لی کردن ده‌رباره‌ی خه‌وه‌که‌ی، ئەوانیش ووتیان مندالیک له‌وان له دایک ده‌بیئت و تیاچوونی خه‌لگی میصر له‌سه‌ر ده‌ستی ئەو ده‌بیئت.

بۆیه‌ فه‌رمانی کرد به‌کوشتنی مندالی کورپو هیشته‌وه‌ی مندالی کچ، تا پیاوان و مامانی ده‌ناردو ده‌گه‌پان به‌سه‌ر ئافره‌تانی سک پێدا تاکاتی مندالی بوونیان بزانی، بۆیه‌ هه‌یج ئافره‌تیک کورپو نابوو ئیلا ئەو سه‌ره‌برانه‌ یه‌کسه‌ر سه‌ریان ده‌بپی، وه‌زیاتر له‌یه‌کیک له‌زانایانی ته‌فسیر ده‌فه‌رموون: قبطی گازنده‌یان کرد له‌لای فرعه‌ون له‌که‌م بوونه‌وه‌ی (بنی اسرائیل) به‌هۆی کوشتنی کورپه‌کانیان و مردنی پیره‌کانیان، چونکه‌ ئەگه‌ر (بنی اسرائیل) پیاویان نه‌میئیت ده‌بیئت ئەمان ئیشتی ئەوان بکه‌ن، بۆیه‌ فه‌رمانی کرد سالیکی کورپه‌کانیان بکوژن و سالیکیش نه‌یان کوژن و وازیان لی به‌یئن، وه‌ده‌لین (هارون) له‌سالی لیبوردنه‌که‌ له‌دایک بووه‌و (موسی) ش له‌سالی کوشتندا له‌دایک بووه‌.

وه‌دایکی ژۆر ترساوه‌و سک پێپیه‌که‌ی شارده‌وته‌وه‌و ئاشکرای نه‌کردوه‌و، وه‌ کاتیکی که‌ (موسی) ی بوو خوا‌ی گه‌وره‌ به‌نیگا فه‌یری کرد که‌ تابوتیکی بۆدروست بکات به‌حه‌بلیک بیه‌سه‌تیه‌وه‌ ئەگه‌ر له‌که‌سیک ترسا بیکاته‌ ناو تابوته‌که‌وه‌و بیخاته‌ ناو ده‌ریاکه‌وه‌و لایه‌کی حه‌بله‌که‌ لای خۆی بگریت (ماله‌که‌ی لای قه‌راغی نیل بوو) که‌رۆیشتن پرایکی‌شیت و بیگه‌رینیته‌وه‌، خوا‌ی گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت:

﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَمْرًا مُوسَىٰ أَنْ أَرِضْ عَلَيْهِ فَإِذَا خَفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴾ [القصص: ۷].

واته: سروشمان بۆدایکی (موسی) نارد که‌ شیری پی بده‌ وه‌ئه‌گه‌ر لیتی ترسایت ئەوا بیخه‌ره‌ ناو ده‌ریاکه‌وه‌و لیتی مه‌ترسی و خه‌فته‌ی بۆ مه‌خۆ ئیمه‌ خۆمات بۆتی ده‌گێرینه‌وه‌و ده‌یکه‌ین به‌ یه‌کیک له‌پێغه‌مبه‌ران. وه‌ئهم سروشه‌ سروشی نیگا و ئیله‌ام بوو نه‌ک سروشی پێغه‌مبه‌رایه‌تی.

واته: رینمایی کرا بۆ ئەم شته‌و خرایه‌ دلایه‌وه‌ که‌لیتی نه‌ترسیت و خه‌فته‌ی لی نه‌خۆیت، چونکه‌ ئەگه‌ر بیشروات خوا‌ی گه‌وره‌ بۆتی ده‌گێریته‌وه‌و ده‌یکات به‌پێغه‌مبه‌رو له‌دونیای دوا‌رۆژدا سه‌ره‌به‌رزو سه‌رکه‌وتوی ده‌کات.

ئەویش ئەوه‌ی پی و ترا جی به‌جی کرد به‌لام پۆژیکیان خسته‌ی ناو ده‌ریاکه‌وه‌و له‌بیری چوو لایه‌کی حه‌بله‌که‌ لای خۆی بیه‌ستیت بۆیه‌ به‌ده‌ریاکه‌دا رۆیشته‌ و به‌لای مالی فه‌رمه‌ندا تیه‌په‌ری ﴿ فَأَلْقَطَهُ ۖ ۗ أَلْ فِرْعَوْنَ ﴾ واته: که‌س و کاری فه‌رمه‌ون دۆزیانه‌وه‌ ﴿ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا ﴾ [القصص: ۸].

واته: بۆ ئەوه‌ی بیئت به‌دوژمن و جیگای خه‌م و خه‌فته‌یان.

زاناياني ته فسیر ده فهرموون: جارييه کان له ده ریاکه دوزیانه وه له ناو تابوتیکي داخراو نه یان ویرا بیکه نه وه تاهینایان و خستیانه به رده ستي فیرعه ون (ناسیه ی کچی مزاحم کوپی عبید کوپی ریان کوپی ولید) که گه وره ی میصر بوو له سه رده می یوسف پیغه مبه رﷺ، ئه ویش کاتیک ده رگای تابوته که ی کرده وه و په رده ی له سه ر لادا بینی پوی ده گه شیته وه به و نوره پیغه مبه رایه تیه، که بینی زور خوشی ویست، کاتیک که فیرعه ون هات ووتی ئه مه چییه؟ فه رمانی کرد به سه ربرینی به لام ناسیه نه هیشت و فه رمووی ﴿قُرْءَانِ لِي وَلَكَ﴾ [القصص: ۹].

واته: بیلبیله ی روشن که ره وه ی چاوی هه ردوو کمانه.

فیرعه ون ووتی: بو تو به لی، به لام بو من نه خیر، واته پیوستم پی نییه.

پاشان ناسیه فه رمووی: ﴿لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا﴾ [القصص: ۹].

واته: مه یکوژن به لکو سودمان پی بگه یه نیت یا خود بیکه یه کوری خومان (چونکه خویان مندالیان نابوو) وه خوی گه وره سودی پی گه یاندن، له دونیادا به هوی ئه وه وه هیدایه تی وه رگرت، له قیامه تیشدا خوی گه وره به هوی ئه وه وه کردیه به هه شته وه.

﴿وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ [القصص: ۹].

واته: نه یانده زانی و هه ستیان پی نه ده کرد که خوی گه وره ده یه ویت چیان پی بکات به به لای گه وره بو فیرعه ون و سه ربازه کانی.

به م شیوازه خوی گه وره ویستی فیرعه ون دوزمنه که ی (موسیٰ) ﷺ له مالی خویدا گه وره بکات و هه ستیشی ناکرد که ئه مه له پاشه پوژدا ده بیت به دوزمنی.

وهك بلّی قه در ده فه رموویت: (ئه ی پاشای سته مکار، هه لئه له تاو به زوری سه ربازه کانی و ده سه لاتی زورو فراوانی، ئه و خوی گه وره که س ناتوانیت زال بیت به سه ریداو که سیش ناتوانیت قه ده غه ی بکات و قه ده ره کانی سه ریچی ناکریت، بریاری داوه که ئه و منداله ی که تو خوتی لی ده پاریزیت و به هوی ئه وه وه خه لکیکی زورت کوشت که له ژماردن نایه ت، به خیوکردن و گه وره کردنی ئه م ته نها ده بیت له ماله که ی خوت و له سه ر جیگای خوت بیت، وه په روه رده ناکریت ته نها به خواردن و خواردنه وه ی تو نه بیت و له مالی تودا نه بیت، وه تو که به خیوی ده که ییت و گه وره ی ده که ییت له نه یینییه که ی نازانیت، که تیا چوونی تو ده بیت له سه ر ده ستي ئه و بیت، چونکه سه ریچی ئه و حه قه ناشکرایه ده که ییت که ئه و هیئاویتی وئو سروشه به درو ده خه یته وه که بوئو دیت، بو ئه وه ی تو تیکرای خه لکی بزنان که په روه ردگاری ئاسمانه کان و زه وی چی بویت ده یکات، وه هه ر ئه و به هیزو توانا و ده سه لاته).

گه ران به دواي (موسیٰ) ﷺ

دایکی (موسیٰ) له مال ده رچوو بو ئه وه ی شیر بدات به منداله که ی به لام له جیگای خوی نه یینی، ته ماشای پوباری نیلی کرد هیچ شوینه واریکي تابوته که ی نه یینی، ئایا ده بیت بو کوی پوشت بیت.

خوای گوره دهفه رموویت:

﴿ وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أَرْمُوسَىٰ فَرِغًا إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ [القصص: ۱۰].

واته: دلای دایکی (موسى) به تال و بی ناگابو له هموو کاروباریکی دونیا ته نها دلای (موسى) بوو نزیك بوو خوای بو نه گیریت و کاره که ناشکرا بکات و به ناشکرا پرسیاری بکات و به دوایدا بگه ریت نه گهر نیمه نارامیمان پی نه به خشیايه و جیگیرمان نه کردایه بو نه وهی له باوه رداران بیت، بویه دایکی (موسى) وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيه ﴿ به خوشکه که ی ووت به دوایدا بگه ری و هه والم بو بینه وه، نه ویش ﴿ فَبَصَّرَتْ بِهِ عَنْ جُنْبٍ ﴾ له دوروه بینی و ته ماشای ده کرد وهکو بلایی نه وی ناویت و به دواى نه ودا ناگه ریت بویه فه رموو: ﴿ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴾ نه وان هه ستیان ناکرد، چونکه (موسى) کاتیک له مالی فیرعون جیگیر بوو ویستیان شیرى بدنه نی مه کی هیچ نافرته تیکی ناگرت و هیچ خواردنیکى ناخورد نه وانیش دامابون به ده سستیبه وه هه ولیاندا هه رشتیک گونجاوه پیی بدن به لام هیچی ناخورد وهکو خوای گوره دهفه رموویت:

﴿ وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِن قَبْلُ ﴾ [القصص: ۱۲]. واته: له پیشدا نیمه خویمان شیرى هه موو که سیگمان له سه ری قه ده غه کردبوو که بیخوات تا به هویه وه بیگه رینینه وه بو لای دایکی خوای. نه وانیش له گه ل مامان و نافرته تاندا ناردیان بو بازار به لکو نافرته تیک بدوزنه وه که شیره که ی بخوات، کاتیک که نه مان راهه ستا بوون خه لکی لیی کوبوونه وه خوشکه که ی بینی به لام وای نیشان نه دا که نه م دهیناسیت، به لکو ووتی: ﴿ هَلْ أَذِلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتِكُمْ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ [القصص: ۱۲].

واته: نایا که سیگتان پی بلیم که بیگرنه خویمان و خزمه تی بکن نه وانیش بو نه م نامورگاری کارو خزمه ت کار ده بن. نه وانیش له گه لیان چون بو مالیان، دایکی وه ری گرت کاتیک که شیرى پییدا مه کی گرت و ده میژی و شیره که ی ده خواد نه وانیش زور دلخوش بوون و مژده ده ریکیان چوو بو لای ناسیه و نه م مژده یه ی پییدا نه ویش بانگی دایکی (موسى) کردو داواى لی کرد که لای نیمه بمینیتته وه و چاکه ی له گه لدا بکات، به لام نه و په تی کرده وه و ووتی من هاوسه رو مندالم هه یه ناتوانم له مالی نیمه وه مه گه ر منداله که له گه لمدا بنیریت، نه ویش منداله که ی له گه لیدا ناروو موچه ی بو برپییه وه و به خشش و دیاری و پوشاکی زوری پییدا نه ویش گه راندییه وه بولای خوایی و خوای گوره کویانی کرده وه.

خوای گوره دهفه رموویت:

﴿ حَقٌّ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ [القصص: ۱۳].

واته: (موسى) مان گه رانده وه بولای دایکی تاوه کو چاو روشن بیت و خه فه ت نه خوات و بو نه وه ی بزانییت په یمانی خوای گوره حه قه، به لام زوربه ی خه لکی نه م شته نازانییت.

پاش نه وهی دایکی (موسى) شیری منداله که ی داو له شیرى برپیه وه و گه پانديیه وه بو مالى فیرعه ون و له وى پیگه یشت و گه وره بو، خوی گه وره ده فهرموویت :

﴿وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ، وَأَسْتَوَىٰ آيَاتُهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ [القصص: ۱۴].

واته : کاتیک (موسى) پی گه یشت و گه وره بو دانایی و زانیاریمان پی به خشى وه به م شیوازه پاداشتی چاکه کاران ده دینه وه .

وه کاتیکش خوی گه وره به خشى خوشی پژاند به سهر (موسى) دا دانایی و زانیاری پی به خشى، پیچه وانه و دژیه تی فیرعه ونی ناشکرا کردو ره خنه ی لی گرتن که په رستن بو فیرعه ون و بت نه نجام ده دن .

ابن زید ده فهرموویت: فیرعه ون (موسى) ده رکرد له شار موسی چه ند سالیك له شار دور که وته وه خه لکیش له بیران کرد نه میش له پوژی چه ژندا بوو هاته وه، خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتُلَانِ هَذَا مِنْ شِيعِنِهِ وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَغْنَىٰ الَّذِي مِّنْ شِيعِنِهِ عَلَى الَّذِي مِّنْ عَدُوِّهِ فَوَكَرَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ ﴿۱۵﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿۱۶﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِّلْمُجْرِمِينَ ﴿۱۷﴾ فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اَسْتَنْصَرْتَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِحُهُ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُّبِينٌ ﴿۱۸﴾ فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَمْوسَىٰ أَتَرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ تَرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمَصْلُحِينَ ﴿۱۹﴾﴾ [القصص].

واته : (موسى) هاته وه و ده گه پایه وه بو ناو شار له کاتی بی ناگایی خه لکه که دا (له نیوه رو یا خود له نیوان مغریب و عیسا) دا بینی دوو پیاو شه پ ده کن و له یه کتری ده دن یه کیکیان له کومه ل وعه شیره تی (موسى) یه و (موسى) یه و تریشیان دوژمنیتی و له نه ته وهی فیرعه ونه، نه وهی که له عه شیره تی موسى بوو (بنی اسرائیل) ی بوو داوای یارمه تی و فریاکه وتنی له (موسى) کرد، قه تاده ده فهرموویت: نه وهی که له نه ته وهی فیرعه ون بوو (قبطی) بوو ویستی ئیسرائیلییه که ژدربار بکات و ئیشی پیبکات و داری پیهه لبرگیت بو چیشتخانه که ی فیرعه ون نه ویش ره تی کرده وه و به قسه ی نه کرد داوای فریاکه وتنی له (موسى) کرد .

ئیمامی القرطبی ده فهرموویت: (بویه داوای فریاکه وتنی له موسی کرد چونکه سه رسه ختی سته ملیکراو دین و فهرز بوو له سهر هه موو میلیه تان و له شه ریعه تی هه موویاندا هه بووه).

(موسى) خوی ناماده کرد بو فریاکه وتنی سته ملیکراوه که وه ره دوو دهستی کوکرده وه و له سهر سنگی پیاوه که ی داو پیاوه که مرد، هه رچه نده (موسى) مه بهستی کوشتنی نه بوو.

ئیمامی حسن ده فهرموویت: له وکاته یشداو له و حاله ته دا کوشتنی کافر حه لال و دروست نه بووه، چونکه له کاتی ده ست هه لگرتن بووه له کوشتن.

پاشان يه کسهر له خوا پاراپيه وه و فهرمووی: ئه ی پهروهردگار من سته م له خوم کرد ليم خوشبه خوی گه وره ش لئی خوش بوو به راستی خوی گه وره ليخوش بوو به سوزو په حم و ميهره بانه.

قه تاده ده فهرموویت: سویند به خوا زانی ته نها ريگاي پرگاري داوی ليخوشبونه بويه داوی له خوا کرد، پاشان به رده وام ئه م شته ی له سهر خوی ده ژمارد له گه ل ئه وه ی که ده يزانی خوی گه وره لئی خوش بووه، تاله پورژی قيامه تيشدا ده فهرموویت: من که سيکم کوشت که فهرمانم پی نه کرابوو به کوشتنی.

پاشان فهرمووی: ئه ی پهروهردگار به هوی ئه و به خششانه ی که به منت به خشيوه له پله و پايه و عيزه ت و نيعمه ت هه رگيز من نام به پالپشت و يارمه تيده ری کافران و تاوانباران.

هاته وه ناوشار ده ترساو چاوديري ده کردو ئاوپي ده دايه وه، به م شيوازه ده پوي بينی ئه و پياوه (به نی ئيسرائیلی) يه ی که پيشتر پرگاري کرد ديسان له گه ل قبطی يه کی تر شه رده کات و به قسه ی ناکات که ده يه وي ت ئيشی پی بکات، ديسان داوی فرياکه وتنی لي ده کات، (موسى) ﷺ پي فهرموو تو زور گومرپايت و گومرپايه که ت ئاشکرايه که به هوی تووه پيشتر من که سيکم کوشت ئيستا ده تنه وي ت يه کيکی تر بکوژم، پاشان (موسى) ﷺ ويستی ئه و قبطی يه که دوزمنى خوی و (به نی ئيسرائیلی) يه که يشه بترسيني ت و قه ده غه ی بکات و دوری بخاته وه و پرگاري بکات لي ی، (بنی ئيسرائیل) يه که واتيگه يشت که بو ئه م دي ت چونکه به توندي قسه ی له گه ل کرد بويه پي ی ووت: ئه ی (موسى) ﷺ ده تنه وي ت بمکوژيت هه روه کو چون پيشتر که سيکت کوشت، تو ته نها ده تنه وي ت بالاده ست و سته مکار بيت له سهر زه وی تو ناتنه وي ت که سيک بيت له چاکسازان.

بويه هه والی کوشتنی قبطی يه که له لايه ن (موسى) ﷺ وه له ميصر بلاو بوه وه تاگه يشته فیرعه ون.

خوی گه وره ده فهرموویت:

﴿وَجَاءَ رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَا مُوسَىٰ إِنَّكَ الْمَلَأَ بِأَمْرٍ وَّكَ لِيُقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الْتَّاصِحِينَ ﴿٢٠﴾ فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ [القصص: ۲۰ - ۲۱].

واته: پياويک که ناوی (حزقيل) بوو ئيماندار بوو له وپه ری شاره وه به خياري هات و به زه یی به (موسى) ﷺ هاته وه ووتی: ئه ی (موسى) ﷺ ده سه لانداران راويژده کن و پيلان داده نين بو کوشتن له توله ی ئه و قبطی يه ی که کوشنت، بويه له شار ده رچوو شار به جی به يله به راستی من ئاموژگاري ت ده که م

(موسى) ﷺ يش له شار ده رچوو ده ترساو چاوديري ده کرد نه ک که سيک بيبي ني ت. فهرمووی پهروهردگار پرگاري بکه له نه ته وه ی سته مکاران.

(موسى) ﷺ له زه وی ميصر ده رچوو به ره و مه ديه ن و گه يشته لای به نده ی چاک (شعيب) ﷺ ئه ويش يه کيک له که چه کانی خوی لي ماره کرد، ماره ييه که ی ده سال خزمه ت بوو، له پاش ئه وه ی (موسى) ﷺ ماوه ی خزمه ت کردنه که ی ته واو کرد

خیزانه که ی گه پانده وه بو میصر وه لای کیوی طوره وه رۆیشت له وی خوی گوره قسه ی له گه ل کردو کرا به پیغه مبه ر پاشان خوی گه وره فرمانی پیکرد که بچیت بۆلای فیرعه ون چونکه زور سته می کردو وه سنوری خوی گه وره ی به زاندو وه :

﴿ أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴾ [طه: ۲۴].

وه کاتیک (موسی) ﷺ گه پایه وه بو زوی میصر خوی و هارونی برای ﷺ چون بۆلای فیرعه ون و پییان ووت: ﴿ إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا نُعَذِّبُهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ أَهْدَى ﴾ [طه: ۴۷].

واته: ئیمه نیردراوو پیغه مبه ری په روه ردگارتین (بنی ایسرائیل) ئازاد بکه و وازیان لی بینه و سزایان له سه ر هه لگره ئیمه مو عجزه مان له لایه نی په روه ردگارتیه وه بو هیئاوه (که گوجانه که ی ده ستیتی) و سه لام له سه ر که سیك بییت که شوینی هیدایه ت ده که ویت.

پاشان پییان ووت: ئه گه ر سه رکه شی و لووت به رزی بکه یت ئه وا: ﴿ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴾ [طه: ۴۸].
واته: ئیمه سروشمان بو هاتوو له لایه ن په روه ردگاره وه که سزای خوی گه وره توشی که سانیک ده بییت که به دروی بخه نه وه و پشت هه لکه ن له هیدایه ت.

فیرعه ون قسه کانی (موسی) ﷺ ی - که پیشتر به خوی کردبوو - پی سه یر بوو ده ستی کرده باسکردنی چاکه کانی به سه رییه وه ﴿ قَالَ أَلَمْ نُنزِلْكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِّنْ عَمْرٍك سِنِينَ ﴿۱۸﴾ وَفَعَلْتَ فَعَلْتَك الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿۱۹﴾ قَالَ فَعَلْنَاهَا إِذَا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ﴿۲۰﴾ فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُمْكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿۲۱﴾ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدتَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿۲۲﴾ [الشعراء].

واته: ئایا ئیمه خو مان تو مان په رده نه کرد به مندالی، وه نه تمان کوشت هه روه کو چون مندالانی ترمان ده کوشت، وه تو سالانیکی زور لای ئیمه مایته وه ئیتر که ی تو بووی به پیغه مبه ر؟! وه تو کاره خراپه که یشته نه جامدا که بریتییه له کوشتنی قبطنی یه که وه تو که سیکی کافری.

(موسی) ﷺ فه رموی: به لی من کوشتم به لام من ئه و کاته که سیکی نه زان بووم پیش ئه وه ی زانیاریم بو بییت لای خوی گه وره وه، وه کاتیکیش له ئیوه ترسام له ده ستتان رامکرد بو مه دیه ن و له وی خوی گه وره سروشی بو ناردم و کردم ی به پیغه مبه ر، وه تو منته ت ده که یت به سه ر مندا که منته ت په روه رده کردوو که چی خوت (بنی ایسرائیل) یت کردوو به کویله و ده یانکوژیت که ئه وان نه ته وه ی منن بو یه منته ت مه که به سه رمدا.

وه پاش کومه لیک گفتوگو (موسی) ﷺ گو مانه لاوازه کانی فیرعه ونی به تال کرده وه که ده بوایه له پاش بیستنی ئیمانی به خوی گه وره به یئایه به لام لووت به رزی و خو به زل زانی نه یه یشت ئیمان به یئیت به لکو طوغیان و سه رکه شی کردنی زیادی کرد.

﴿ فَحَشَرَ فَنَادَى ﴿۲۳﴾ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى ﴾ [النازعات: ۲۳ - ۲۴].

واته: خه لکی کو کرده وه و پی ووتن من په روه ردگاری هه ره به رزتنام.

﴿ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي ﴾ [القصص: ۳۸].

واته: فیرعون وتی ئەی دەسه‌لانداران و پیاو ماقولان نه‌مزانپوه جگه له‌من خویه‌کی ترتان هه‌بیته، به‌لکو ته‌نهما من خوی ئیوه‌م.

وه‌له‌به‌رامبه‌ر به‌لگه‌ پوون و ئاشکراکاندا که خوی گه‌وره‌ پيشتیوانی (موسیٰ) ی پیکرد خیزانه‌که‌ی فیرعون (آسیه) موسلمان بوو، فیرعونه‌یش په‌نای برد بۆسزادان و ئازاردنی موسلمانان، ده‌ست و پیی جادووگه‌ره‌کانی برپیه‌وه‌و له‌خاچی دان پاشان کوشتیانی، پاشان پووی کرده‌ آسیه‌ی خیزانی فرمانی پیکرد که کوفر بکات به‌خوی (موسیٰ) و هارون، ئەویش پشت ئەستوربوو به‌ئیمان‌که‌ی و هه‌ره‌شه‌کانی می‌رده‌که‌ی به‌که‌م زانی، ئەویش له‌خاچی داو میخی بۆ داکوتی و ده‌ست و پییه‌کانی پيوه‌به‌سته‌وه‌، پاشان ده‌ستاریکی گه‌وره‌ی خسته‌سه‌رسکی وه‌کردیبه‌ به‌گه‌رمی خۆره‌ سوئینه‌ره‌که‌ بۆ چه‌شتنی سزایه‌کی زیاتر.

وه‌که‌ به‌جیان به‌یشتایه‌ فریشته‌ به‌باله‌کانی سیبه‌ریان بۆ ده‌کرد، وه‌کاتیکیش که‌ دلنیا‌بوو له‌نزیکی ئەجه‌ل و مردنی له‌خوی گه‌وره‌ پارایه‌وه‌و وتی:

﴿ رَبِّ اٰبِنِ لِيْ عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَبِحَنِّيْ مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِۦ وَبِحَنِّيْ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِيْنَ ﴾ [التحریم: ۱۱].

واته: ئەی په‌روه‌ردگاری لای خۆت مالیکم بۆ دوست بکه‌ له‌به‌هه‌شتدا وه‌پزگه‌رم بکه‌ له‌ فیرعون و کرداره‌کانی وه‌پزگه‌رم بکه‌ له‌نه‌ته‌وه‌ی سته‌مکاران.

زاناکان ده‌فه‌رموون: هاوسی‌ی هه‌لبژارد له‌پیش مالدا.

ئیمامی القشیری: له‌ته‌فسیره‌که‌یدا (لطائف الاشارات) ده‌فه‌رموویت: وتویانه: ئاسیه‌هیممه‌تی که‌م بوو کاتیک که‌ داوای مالیک‌کی کرد له‌به‌هه‌شتدا وه‌مافی خۆی بوو که‌ داوای زیاتری بکردایه‌، وانیه‌ وه‌ک هه‌ندیک واحالی بوونه‌، چونکه‌ ئەو فه‌رمووی: ﴿ رَبِّ اٰبِنِ لِيْ عِنْدَكَ بَيْتًا ﴾ .

واته: ئەی په‌روه‌ردگاری لای خۆت مالیکم بۆ دوست بکه‌، ئەم داوای نزیکی کرد له‌ خوی گه‌وره‌، وه‌مالیک‌کی نزیکی له‌خوی گه‌وره‌ باشت له‌هه‌زاران کۆشک که‌ نزیکی له‌خوی گه‌وره‌.

وه‌ئاسیه‌ به‌رده‌وام دامه‌زراو بوو وه‌کو شاخ له‌ژێر ئازارو ئەشکه‌نجه‌ تا گیانی ده‌رچوو وه‌لامی په‌روه‌ردگاری دایه‌وه‌.

وه‌پینغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌والمان پێ دادات ده‌باره‌ی پله‌و پایه‌و گه‌وره‌یی که‌ ده‌فه‌رموویت:

(کمل من الرجال كثير، ولم يكمل من النساء غير مريم بنت عمران، وآسية امرأة فرعون، وإن فضل عائشة على النساء كفضل الثريد على سائر الطعام)^(۱).

واته: له‌ناو پیاواندا پیاویکی زۆر ته‌واوو کامل بوونه‌، به‌لام له‌ناو ئافره‌تاندا که‌سیان کامل و ته‌واو نه‌بوونه‌ ته‌نهما ئاسیه‌ی خیزانی فیرعون و مه‌ریه‌می کچی عیمران نه‌بیته، وه‌فه‌زل و گه‌وره‌یی عایشه‌ به‌سه‌ر ئافره‌تاندا وه‌کو فه‌زل و گه‌وره‌یی ته‌شرب وایه‌ به‌سه‌ر هه‌موو خواردنه‌کاندا.

(۱) (متفق عليه، وانظر: مشکاة المصابيح: ۵۷۲۴).

وه له ئه نه سه وه ﷺ ده فه رموویت: (أفضل نساء أهل الجنة خديجة بنت خويلد وفاطمة بنت محمد ﷺ ومريم بنت عمران وآسية بنت مزاحم امرأة فرعون)^(۱).

واته: باشتیرینی ئافره تانی دونیا چوارن: مەریه می کچی عیمران وه خه دیجه ی کچی خوه یلید وه فاطیمه ی کچی محمد ﷺ وه ئاسیه ی خیزانی فیرعه ون.

لفضلت النساء على الرجال

فلو كان النساء كمثل هذه

فما التأنيث لاسم الشمس عيب

ولا التذكير فخر للهلال

واته: گەر ئافره تان وهك ئه مانه بن ئه وا فه زلی ئافره ت ده درا به سه ر پیاواندا

وه می یی بو ناوی خوور عه یب نییه و نییری یش بو مانگ فه خرو شانازی نییه .

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین

سایتی به ههشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هه می شه له گه لمان بن بو به ره می نوی

(۲) (صحیح الجامع الصغیر: ۱۱۳۵).